

MAPY OBOR – SPECIALIZOVANÉ LESNICKÉ MAPY A JEJICH PROMĚNY V ČASE

Robin AMBROŽ, Jiří DROZDA, Šárka STEINOVÁ

Maps of deer-parks – specialized forestry maps and their changes in course of time

Abstract: Displaying of the forest has a special and important place in the history of cartography for several reasons. Large forest complexes can usually be found in the mountains and in earlier times were very often formed as an impenetrable barrier to travellers and were even of defensive importance; the layout of the forests has been relatively constant since the middle ages; trees, unlike agricultural crops, grow at one place for decades, which is why forests are always an important indicative element on maps. Forestry maps are not a matter of the past few centuries, but have been connected with forestry management from the very beginning of the history of the Czech lands. Both, the setting of the forests' borders and the detection of their acreage were necessary for the registration of personal property and for the assessment of the forests' value. These data were recorded in the urbarium and were subsequently used by map creators. These maps were at first created manually, later (approximately half of the 18th century) with the help of printing technologies. Afterwards, these maps served as a basis for even more specialized map works. Chase – this phenomenon of human activity in the landscape is most commonly associated with the Baroque era when the largest expansion of hunting facilities (deer-parks, pheasantries, etc.) took place. In this respect, the most prominent site in our territory was the area of Křivoklát. This article presents some of the specialized forestry maps from the Křivoklát region.

Keywords: forestry maps, chase maps, deer-parks, forest management, old maps, Křivoklát region

Úvod

Lesnické mapy mají specifické postavení mezi kartografickými díly. V historii nesloužily pouze ke grafické evidenci majetku, ale s rozvojem lesnictví se vyvinuly ve funkční grafická díla, bez nichž si současný lesnický obor dokážeme jen stěží představit. Postupem času se staly důležitým článkem při plánování i samotné realizaci hospodářských opatření. Z jednoduchých map lesa se postupně vyvinuly mapy specializované. Například *mapy obor* zahrnující kromě údajů o lese i myslivecká zařízení, *mapy typologické* vyhodnocující charakteristiku lesních stanovišť, *mapy těžební* s návrhy těžebních možností, nebo ty nejpoužívanější – *mapy porostní*, které nám podávají nejúplnější přehled o stavu lesa. Ty současně využíváme, s rozsáhlým provozním využitím, však musely od velmi nepřesného zobrazení lesa, projít poměrně dlouhým vývojem.

Forma zobrazení lesa však nebyla vždy pevně daná, jak je tomu na současných lesnických mapách, přesto při studiu těchto map nacházíme celou řadu inovativních věcí, které se staly inspirací a základem těch dnešních. V tomto příspěvku bychom rádi čtenáře seznámili s vývojem lesních a odborných map na území původní velké valdštejnské obory na Křivoklátsku.

Ing. Robin AMBROŽ, Ph.D., Colloredo-Mannsfeld spol. s r.o., Švabínská 279, 338 08 Zbiroh,
e-mail: ambroz.r@lesyzbiroh.cz

Ing. Jiří DROZDA, Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, Ústecká 98 260 55 Zdiby,
e-mail: jiri.drozda@vugtk.cz

ThDr. Mgr. Šárka STEINOVÁ, Th.D., Národní archiv, Archivní 2257/4, 149 00 Praha 4,
e-mail: sarka.steinova@nacr.cz

1. Vývoj lesnických map

V dějinách kartografie má zobrazování lesa svoje zvláštní a významné místo z několika důvodů. Velké lesní celky jsou vázány obvykle na hory a ve starších dobách tvořily velmi často neprostupnou překážku cestování a měly i obranný význam; rozložení lesů na našem území je relativně stále už od středověku; strom, na rozdíl od zemědělských plodin, roste na jednom místě desítky let a les vždy na mapách tvoří důležitý orientační prvek.

Lesnické mapy nejsou záležitostí několika posledních století, ale jsou spjaty s lesnictvím od samého počátku formování základů správy českého státu. Pro evidenci majetkových poměrů i pro ocenění lesů bylo třeba kromě vytýčení hranic i zjištění jejich výměry a výsledky měření jsou zachyceny v urbářích. Měření lesů, zjištění jejich výměry, nemělo být jen podkladem ke stanovení ceny majetku, ale i k určení výše těžby a tohoto hodnocení se zúčastňoval lesní personál a často měřické práce sám prováděl. Stanovení výměry, ale také ceny lesa bylo potřebné při změně majitele, prodeji či koupi, nebo při záruce či zástavě, na půjčku. Z takto vzniklých přehledů o stavu majetku a taxací se vyhotovovaly lesnické mapy, které byly přibližně do poloviny 18. století především rukopisné a později tištěné. V celé řadě případů se tyto mapy vyznačovaly grafickým zpracováním na velmi vysoké úrovni, s velkou zdobností, kladoucí velké nároky na kresliře. Na mapách dochází často k mísení německých a českých názvů, často psaných v německé transkripci. Tento jev je charakteristický právě pro území Křivoklátska, a stejně tak to, že mapy na tomto území nejsou často datovány. Pro účely časového zařazení map je tak nutné znát historii zakreslených lesních a mysliveckých objektů. U map z území Lánské obory je například určující přítomnost tzv. pražsko-lánské koněspřežné dráhy vybudované pro odvoz dříví z lánských lesů v roce 1830.

Osmnácté století je možné považovat za *období počátku lesnických map*, na kterých jsou někdy velmi zřetelně vyznačeny hranice lesa a často poskytují dosti cenné údaje o počínajícím lesním hospodářství té doby. Jedná se především o mapy menších celků, panství, polesí, jednotlivých lesů nebo jenom lesíků, dále o mapy sporných území, vymezování hranic až po počátky porostních map tak, jak je známe dnes. V tomto století také přezívají tradice mapy jako rukopisného a výtvarného díla s charakteristickou barevností a často i propracovanou výzdobou. Mapy vznikaly velmi často jako přílohy k záznamům o úředním jednání, ale obvykle se nehodily svým formátem pro uložení k příslušným spisům v registratuře, a tak mnohdy byly ukládány odděleně. Majitelé lesů chtěli získat údaje o výměře svých lesů. Ta byla důležitá pro majetkovou evidenci a hospodářské odhady panství a statků. Proto si své majetky dávali stále častěji zaměřovat a nařizovali revize hranic.

Důsledná *orientace horní strany mapy na sever* je jednoznačná až během 1. poloviny 20. století. Někdy je orientace označena například směrem zakreslené silnice. Ozdobné růžice, vyznačující orientaci mapy vůči světovým stranám, jsou stále méně používané. Na celé řadě map je označení severu zcela vynecháno. Na jiných si byl zhotovitel jist samozřejmostí orientace vůči světovým stranám, že nepovažoval za nutné v mapě sever vyznačit. Často o orientaci rozhodovala vhodnost a umístění mapového celku na požadovaný formát mapy. Ve vývoji lesnických map je také patrná snaha o zlepšení grafického zobrazování údajů o lese. To se týká dřevin, případně aspoň rozdělení na dřeviny jehličnaté a listnaté, rozlišování hospodářského tvaru (les vysoký nebo výmladkový) a stále častěji se projevují snahy po vyznačení stáří (věku) lesních porostů. Mapy sloužící lesníkům chtějí jednoduše a účelně graficky znázornit údaje, jejichž znalost je nezbytná pro jakýkoliv hospodářský zásah a samozřejmě je důležitá pro rozhodování o těžbě dříví a tím tedy o plnění hlavního úkolu lesního hospodářství té doby. Většina těchto map je již zřetelně určena pro práci v terénu, mapy jsou často rozstříhány a podlepeny plátnem, aby mohly být opakovaně v lese rozkládány a skládány. Na mapách se už objevuje vyznačení hospodářnic a tenatnic (prvky rozdělovací sítě lesa), těžební postupy, mýtní články (porosty jednoho hospodářského souboru se stejným pasečným pořadím).

Zajímavý je *vývoj mapových měřítek*. Od počátku 19. století stále převládají jako základní měřítko sáhy (Klaster), případně čtverečné sáhy nebo jitra (Joch), palec (Zoll), často s poznámkou wiener nebo N. Ö. (niederösterreichisch) tj. vídeňské či dolnorakouské míry a je nakreslené měřítko pro snadný přepočít mapového zobrazení na skutečné vzdálenosti. Postupný přechod na metrickou míru je spojen s přelomem 19. a 20. století. Nejčastěji používaným měřítkem je 1 : 2 880 či jeho násobky (nejdříve bylo používáno měřítko 1 : 5 760). Tato měřítká setrvala na lesnických mapách až do poloviny 20. století, i když už v té době byly graficky znázorňovány metry a plošné

uváděny hektary. Později začalo převažovat měřítko 1 : 10 000, které se využívá až do současnosti (podkladem pro zpracování současných lesnických map je katastrální mapa nebo Státní mapa 1 : 5 000 – odvozená). Zvláštní pozornost si zaslouží snaha o zobrazování věku (věkových stupňů, tříd) porostů. Během doby používání map v lesním provozu, resp. v terénu, se zjistilo, že zdaleka není tak důležité zakreslovat na mapách dřeviny, neboť ty byly vždy v lese snadno identifikovatelné, ale pro hospodářská rozhodnutí byl určující odhad věku. Čím více začaly mapy sloužit přímo pro práci v lese, tím více byl údaj o věku porostu významnější. Mapy se zcela jistě staly zásadním podkladem při tvorbě lesních hospodářských plánů, kde jsou údaje o lesních porostech ještě podrobnější (např. zakmenění – ukazatel stupně využití růstového prostředí porostu, zastoupení dřevin, hektarová zásoba, výše plánovaných těžeb). Všechny údaje potřebné pro plánování a realizaci hospodářských opatření nebylo možné v mapách graficky zachytit.

Mapová díla mají pro lesnictví mimořádný význam. Když se začalo formovat *lesní hospodářství jako samostatný vědní obor* (konec 18. a počátek 19. století), bylo zřejmé, že bez lesnické zaměřené kartografie není možné budovat moderní přístupy k cílevědomému hospodaření. Ačkoliv majetková otázka a přesné a opakovaně kontrolované hranice lesa stále zůstávaly povinnou součástí při vypracování mapových děl, mapy lesa se více zaměřovaly pro celou škálu lesnických činností (Roček, 2001, 2005).

Z těchto lesnických map později vznikají často ještě specializovanější mapová díla, a to *mapy obor*. Obory, tento fenomén lidské činnosti v krajině, bývají nejčastěji spojovány s obdobím baroka, kdy dochází k největšímu rozmachu unikátních reprezentačních loveckých zařízení na přechodu mezi lesem a parkem.

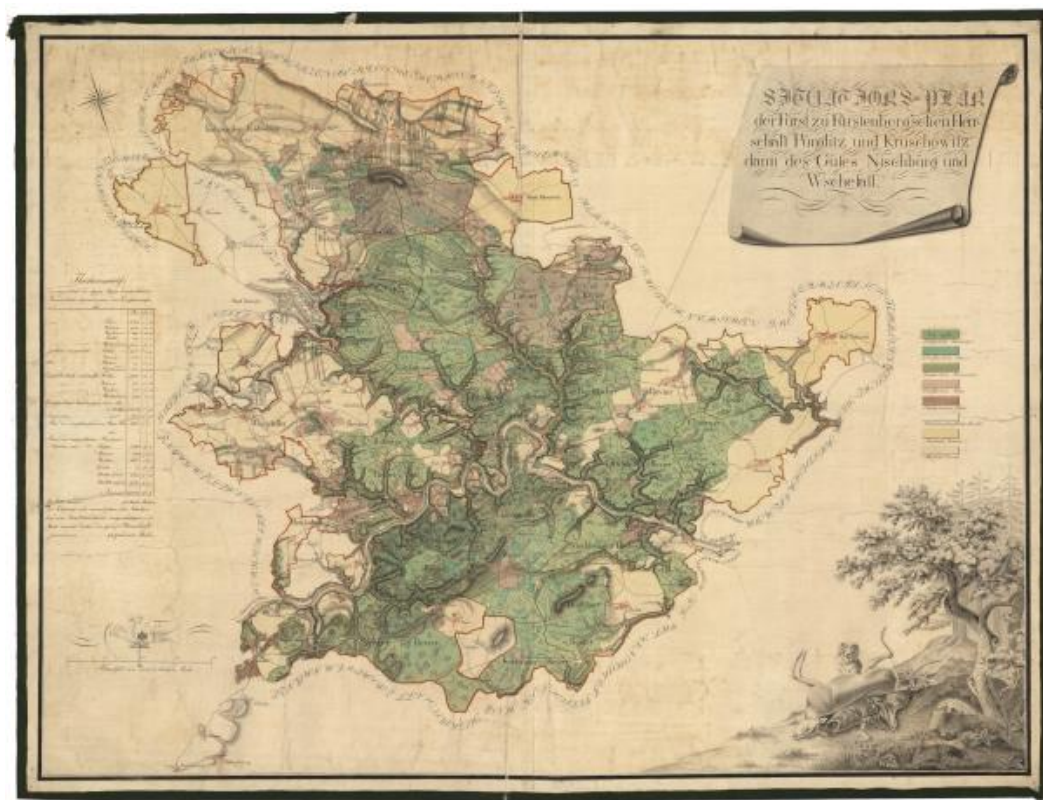
2. Vývoj Křivoklátska a vybrané lesnické mapy této lokality

Možná nejvýznamnější loveckou lokalitou na našem území bylo Křivoklátsko. První zmínky o lovech na tomto území jsou více jak tisíc let staré. V Kosmově kronice se píše o četných návštěvách Přemyslovců, kteří si místní hluboké hvozdy oblíbili pro svou hojnost zvěře. Křivoklátsko bylo v držení českých knížat a králů až do roku 1685, kdy bylo celé panství odkoupeno šlechtickým rodem Valdštejnů. Právě v tomto roce započala nová etapa nejen pro obyvatele tohoto kraje kolem řeky Berounky, ale především pro les. Valdštejnové se při koupi majetku zavázali, že budou zdejší zvěř hájit a na požádání císařského dvora uspořádají okázalý hon. Právě proto vznikla v roce 1713 tzv. „Velká valdštejnská obora“, která se s výměrou téměř 10 tisíc hektarů řadila mezi největší lovecké objekty střední Evropy (Ambrož, 2012, 2013). Vznik obory nesl zvýšené požadavky na lesnické a myslivecké hospodaření v celé oblasti. Tyto stopy jsme schopni identifikovat především díky starým lesnickým mapám. Specifika těchto map můžeme demonstrovat na příkladu map z oblasti rozsáhlé křivoklátské obory. Kromě unikátních map z této lokality prezentujeme i velmi specializovanou mapu žíru (konzumace jehličí a listů hmyzem) bekyně mnišky v polesí sv. Alžběta z let 1918–1922. Ta je o to cennější, že se k ní z tohoto období váže deník lesníka Adolfa Böhma (Böhm, 1938). Unikátní je také z pohledu lesnického, neboť kalamitní mapy nebyly a nejsou v tomto odvětví běžně zpracovávaným a užívaným kartografickým dílem.

Vzhledem k rozsáhlosti obory a jejího významu, existuje z toho území celá řada starých map a písemných historických pramenů, které by si zcela jistě zasloužily hlubšího bádání. Pro potřeby této studie však autoři vybrali takové mapy, které i přes odlišnosti při zpracovávání lesnických map na různých majetcích, vystihují tehdejší trend vývoje lesnických mapových děl, založeném na zvyšujících se nárocích na zobrazování charakteru lesa a krajiny.

2.1 Situační plán panství Křivoklát a Krušovice se statky Nižbor a Všetaty

Tato mapa anonymního autora (obr. 1) je datována do roku 1830. Originální rozměr je 880×620 mm. Situační plán plasticky znázorňuje vertikálně členitý terén okolo řeky Berounky, a i když se stále ještě používá šrafování, místy spatřujeme náznak přechodu k vrstevnicovému vyjádření. Na mapě je celá oblast rozdělena do revírů – Běleč (Bgeletscher Revier), Brejle (Breyler Revier nad dvorem Amálie), Buková, Haná, Hudlice, Hracholusky, Chýňava, Kocanda (polní revír), Kolná, Kouřimec, Křivoklát, Lány, Lužná, Nový Dům, Nižbor, Obora, Ploskov, Poteplí, Rabenberg, Řevničov, Skryje, Údolní (Grundner Revier) a Všetaty. V pravém dolním rohu je graficky vydařený parergon dokumentující význam této oblasti pro myslivost. Mapa je v němčině, orientována k severu a typy kultur jsou barevně odlišeny (Fencel et al., 2010).

Obr. 1 Situační plán panství Křivoklát a Krušovice se statky Nížbor a Všetaty (SOA Praha, 2017a)

2.2 Plán revíru Obora

Mapa anonymního autora (obr. 2) pochází z roku 1840. Rozměr originálu orientovaného k severu je 570×890 mm. Jedná se o detailnější mapu, než je Situační plán panství Křivoklát a Krušovice se statky Nížbor a Všetaty. Patrná je vyšší propracovanost zobrazování lesa a důležité je i číslování jednotlivých oddělení římskými číslicemi (I – LVII). Objevují se i údaje o jednotlivých dřevinách a kulturách (smrk – těžitelný – mladý, jedle – těžitelná – mladá, borovice – těžitelná – mladá, dub – těžitelný – mladý, buk – těžitelný – mladý, bříza – těžitelná – mladá, panská pole, zahrady, dědičné pachtovní pole, louky a pastviny). Na mapě je použito gradující šrafování, které vytváří plastický dojem terénu. Zajímavé jsou i české názvy s německou transkripcí – např. Lipowi Wrch, Pusta Setsch atd. Uvádění zažitých místních názvů napomáhalo lepší orientaci. U detailnějších revírních map je v tomto období charakteristická snaha o vyjádření co největšího množství informací o lese. Jedná se především o věk, dřevinnou skladbu, jakost dřeva (tvrdé a měkké) a také zakres vklíněných a sousedících pozemků mimo les (Fencl et al., 2010).

2.3 Přehledná mapa mniškového žíru v letech 1918 – 1922

Polesí sv. Alžběty bylo pojmenováno podle císařovny Alžběty Kristýny Brunšvicko-Wolfenbüttelské. V roce 1721 zde pro ni Jan Josef z Valdštejna, tehdejší majitel křivoklátského panství, uspořádal okázalý hon. Císařovna za jediný den v tehdejších Novodomském revíru ulovila 138 kusů jelení zvěře. Hon je znázorněn na rytině (obr. 3). Na památku tohoto honu nechal v roce 1723 na místě jeho konání vztyčit Valdštejn pískovcovou sochu sv. Jana Nepomuckého, jejímž autorem byl pravděpodobně Matyáš Bernard Braun, a na blízkém rozcestí do Lán a Křivokláta zřídit kapličku sv. Alžběty. Tato slavná událost v historii Křivoklátska je znázorněna na rytině vytvořené

Janem Františkem Fischerem. V roce 1731 přešlo celé panství dědictvím do rukou Fürstenberků, kteří zde hospodařili až do roku 1929, kdy odprodali zbytek křivoklátského panství československému státu (Ambrož, 2014).

Obr. 2 Plán revíru Obora (SOA Praha, 2017b)

Mapa (obr. 4) je ukázkou kalamitní mapy, která byla vyhotovena na základě terénního šetření postupu mniškové kalamity. Lesníkem na tomto polesí byl Adolf Böhm a můžeme se tedy domnívat, že právě tato mapa je zpracována dle jeho podkladů. Plocha napadených porostů je uvedena v jeho pracovním deníku. Zde pečlivě zaznamenával výskyt jednotlivých vývojových stádií bekyně mnišky v jednotlivých porostech a stupeň jejich napadení. Pro zakres kalamity byla použita obrysová mapa a pro rozsah poškození původní legenda, v níž jsou popsány jednotlivé stupně (Fencel et al., 2011). Mapa velmi dobře zachycuje obrovský rozsah kalamity na křivoklátském panství Fürstenberků. Zajímavostí na mapách Velkostatku Křivoklát je použití německých a českých místních názvů pro jednotlivá oddělení lesa. Uvedený deník je v soukromém držení a údaje v něm obsažené nebyly nikdy publikovány.

Bekyně mniška a kalamita v letech 1917-1927

Bekyně mniška (*Lymantria monacha* L.), náleží do hmyzího řádu motýlů (*Lepidoptera*), z čeledi bekynovitých (*Lymantriidae*). Housenky tohoto přibližně 4-5 cm velkého motýla způsobují kalamitní holožírny smrkových a borových porostů. Jedná se o jeden z nejnebezpečnějších druhů lesního hmyzu (Švestka, 1998, 1999).

Obr. 3 Prototyp – rytina zobrazující hon pro císařovnu Alžbětu Kristýnu (RAV, inv. č. 3420, sign. II-18/I, kart. č. 45, také Strahovská knihovna, sign. h F I 29/16: Prototypen oder Eigentliche Beschreibung des [...] Elisabethae von seiner Excellenz [...] Graffen von Waldstein [...] auf der Herrschafft Pürglitz und in dasselbigen Wild-Bahn-Revier der heiligen Elisabethae [...] praesentirten Hirschen-Schiessens) (Hrbek, 2011)

Mnišková kalamita postihla území Česka v letech 1917-1927. V roce 1922, který lze považovat za vrchol kalamity, bylo mniškou napadeno téměř 460 tis. ha a z toho celkem zničeno 106 tis. ha převážně čistých smrkových porostů. V tomto období dosud neexistovala účinná obrana proti mnišce. Do roku 1926 obrana porostů spočívala pouze ve sběru housenek, kukel, motýlů a vajíček. Používalo se také lákání motýlů do ohňů a lepování naplno s cílem zabránění výstupu housenek do korun stromů. Letecká aplikace chemických přípravků se prováděla až od roku 1927 (Švestka, 1998, 1999).

Deník Adolfa Böhma

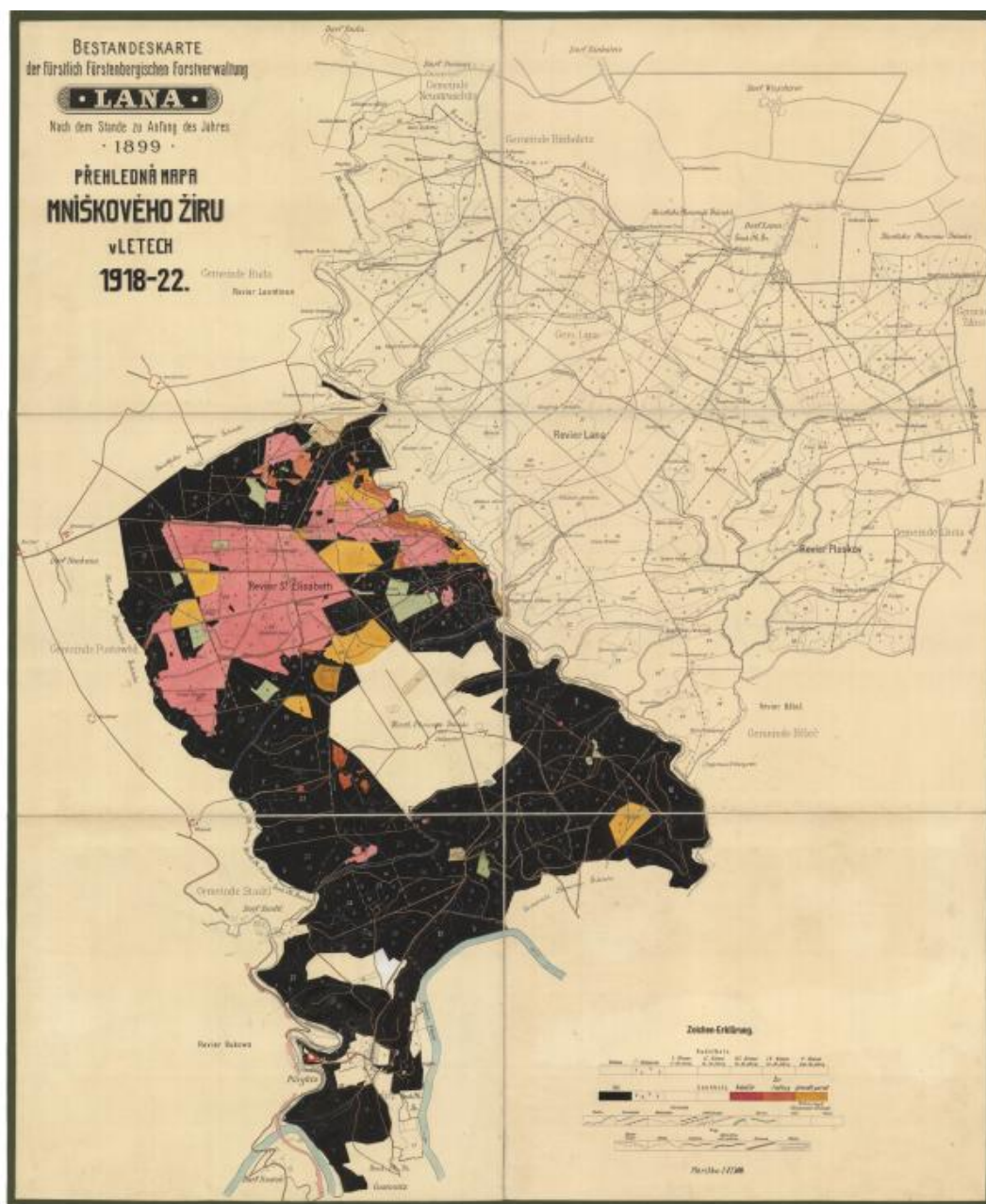
Ručně psaný přepis pracovního deníku lesníka Adolfa Böhma je rozdělen do dvou knih v pevných deskách. První z deníků je věnován mniškové kalamitě a druhý myslivosti. Autor detailně popisuje především události na polesí sv. Alžběta, kde pracoval, ale také zajímavé poznatky z celého fürstenberského panství. Oba deníky jsou pojmenovány *Mniška a honba*, část *Různá pozorování o „Mnišce“ počínaje rokem 1914*, sepsal autor v Novém Domě v roce 1938.

Adolf Böhm ve svém deníku uvádí, že výměra polesí sv. Alžběta v této době byla 1040,28 ha. Z toho smrčiny pokrývaly 750 ha. Z této výměry převažovaly především porosty ve věku 60-90 let. První výskyt motýlů mnišky byl zaznamenán v roce 1914 v 80letých porostech číslo 19 a 20. Tyto porosty pokrývaly přibližně 45 ha a bylo nalezeno pouze 13 motýlů. V roce 1915 byl v těchto porostech zaznamenán již zvýšený stav a mniška se dále rozšiřovala do dalších porostů. Obranná opatření (sběr) se však neprováděla v dostatečné míře (viz přesný přepis originálu):

„Však děti ku této práci bylo těžko dostat, politické úřady nařizovaly aby děti sbíraly pro válečné účely různé listy jako jahodové ostružinové pak kopřivy, tím stalo se, že se vlastně sbíralo, ale pra-

ce byla pro celek ničím, neúplná protože se nemohlo denně správně ve všech odděleních sbírat a sbírání správně provozovati.“ (Böhm, 1938).

Nedostatek pracovních sil při sběru housenek lesník uvádí i v následujících letech, kdy se výskyt všech vývojových stádií bekyně mnišky neustále zvyšoval, až dosáhl kalamitních rozměrů.

Obr. 4 Stará mapa žiru bekyně mnišky na polesí sv. Alžběta (SOA Praha, 2017c)

„Obrovské a nesčítenelné množství housenek objevilo se počátkem května, které předpovídaly katastrofu. Částečný žir z r. předešlého proměňoval se denně v holožir a rozšiřoval se tou měrou že zachvacoval každým týdnem několik ha. smrčín. Sbíráni stalo se nemožným, housenek bylo viděti na miliony, trusu leželo na více cm.“ (Böhm, 1938).

Při gradaci mnišky v roce 1921 pracovalo v Pařezinách kolem sta dřevorubců. Pocházeli z okolních vesnic. Byli mezi nimi i doktoři a inženýři, kteří byli nezaměstnaní. Celkem bylo vytěženo kolem 600 hektarů smrkového lesa a zpracováno přes 100 tisíc m³ dřeva. To bylo nejprve odváženo na pilu do Městečka. Lesníci však navrhli majiteli lesů knížeti Fürstenberkovi, aby pro odvoz takového množství dřeva nechal postavit lesní železnici. Se stavbou pomáhalo železniční vojsko z Pardubic. V provozu byla v letech 1919–1927 a byla dlouhá 12 km (Junek, 2012). Náčrt této lesní železnice je vyobrazen v deníku (obr. 5).

72

Můžeme se domnívat, že právě na základě informací z detailního popisu a soupisu poškozených porostů na polesí sv. Alžběta vznikla uvedená specializovaná lesnická mapa, která je součástí rozsáhlého fondu Velkostatku Křivoklát. Zákres poškozených porostů do obrysové mapy byl jistě též podkladem pro plánování při umísťování vleček lesní železnice pro odvoz vytěženého dříví a právě na tomto příkladu můžeme demonstrovat, jak důležité jsou tyto specifické mapy v lesním hospodářství.

Závěr

Lesnické mapy nám podávají svědectví o způsobu nahlížení na lesy v minulých stoletích. Jsou bohatým zdrojem informací o stavu a vývoji lesních porostů a dokážou nám odpovědět na otázky historického způsobu hospodaření. Tato často umělecky hodnotná grafická díla jsou o to cennější, že k vývoji lesa se velmi často nenachází jiné údaje vztažené ke konkrétní části území. Taxace (inventury lesního majetku) jsou často velmi obecné a vztažené k větším hospodářským celkům (revíry, polesí apod.) Mapy však nesloužily pouze k obrazovému vyjádření stavu lesa v souvislosti s revizemi majetku, ale byly provozně využívány lesním personálem při hospodaření v lese. S postupně se zvyšujícími nároky na hospodaření se mapy zdokonalovaly a poskytovaly čím dál více konkrétních informací o lesních porostech. Díky tomu se vyvinuly specializované lesnické mapy. Předložené lesnické mapy demonstrují jejich význam pro celý obor a postupný vývoj. Od graficky skvěle zpracovaných, leč obsahově neúplných, po ty specializované, s důrazem na jejich provozní použitelnost. Tento trend setrvává až do současnosti, kdy nelze aktuální lesnické mapy plně pochopit bez odborného vzdělání.

Příspěvek prezentuje vývoj těchto mapových děl na území původní velké valdštejnské obory na Křivoklátsku. Tato lokalita je historicky jednou z nejvýznamnějších loveckých lokalit na našem území a mapy z této oblasti nám tak přináší cenné informace o způsobech hospodaření a vývoji lesnictví a myslivosti v posledních stoletích. Na ukázkou byly vybrány tři dochované mapy, které nejlépe vystihují trend vývoje lesnických a oborních map. Situační plán panství Křivoklát a Krušovice se statky Nížbor a Všetaty (z roku 1830), jako mapa postihující celý majetek Fürstenberků na Křivoklátsku, vyobrazuje les bez větších detailů. Mnohem propracovanější je v tomto pohledu druhá předkládaná mapa – Plán revíru Obora (z roku 1840), která nám poskytuje velmi přesné údaje o lese (výskyt dřevin, těžební možnosti a jednotky prostorového rozdělení lesa). Poslední prezentovanou mapou je Přehledná mapa mniškového žíru v letech 1918-1922. K této mapě se váže osobní deník lesníka Adolfa Böhma, jenž nám podává unikátní náhled na tuto oblast v době katastrofické kalamity zachycené v mapovém díle. Zajímavé je i to, že velké množství křivoklátských lesních map je nedatovaných a neobsahují ani název autora. Studium těchto map nám nepodává pouze přesný obraz stavu lesa v jednotlivých obdobích, ale můžeme snáze pochopit způsob jeho vnímání jako majetku či reprezentačního loveckého objektu.

Článek byl zpracován jako součást Projektu Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity – NAKI: Obory a bažantnice – opomíjená hodnota kulturního dědictví. Identifikační kód projektu: DG16P02R037.

Literatura

- AMBROŽ, R. (2012). *Lánská obora – 300 let*. Lány (Lesní správa Lány, Kancelář prezidenta republiky).
- AMBROŽ, R. (2013). Historie lánského revíru. *Myslivost*, 1, 22-30.
- AMBROŽ, R. (2014). Lánská obora jako místo významných lovů a politických setkání. In Steinová, Š. (ed.), *Prameny a studie: Obory a bažantnice v kulturní historii*, 53, Praha (NZM Praha), s. 10-27.
- BÖHM, A. (1938). *Mniška a honba, část Různá pozorování o „Mnišce“ počínaje rokem 1914*, sepsáno v Novém Domě v roce 1938. Přepis pracovního deníku. Nепublikováno.
- FENCL, P., ROČEK, I., WAAGE, V. (2010). *Svědectví map – lesní mapy*. Praha (NZM v Praze), 1 atlas, 45 mapových listů.
- FENCL, P., ROČEK, I., WAAGE, V. (2011). *Svědectví map – lesnické mapy*. Praha (NZM v Praze), 1 atlas, 45 mapových listů.
- JUNEK, J. (2012). „Mnišková“ lesní železnice v křivoklátských lesích. In *Z historie lesních drah*, příloha dvojmagazínu *GRAND EXPRES-ČD* (redakce Železničáře a ČD pro Vás), s. 10-11.

- KOMÁREK, J. (1931). Mnišková kalamita v letech 1917-1927. In *Sborník výzkumných ústavů zemědělských ČSR*, sv. 78, MZe ČSR.
- HRBEK, J. (2011). Císařský hon na krivoklátském panství v roce 1721. *Rakovnický historický sborník*, VIII, s. 5-28.
- ROČEK, I. (2001). *Svědectví map*. Praha (ČZU v Praze, ÚHÚL v Brandýse nad Labem, VZÚ v Praze, SÚA v Praze), 1 atlas, 31 mapových listů.
- ROČEK, I. (2005). *Svědectví map – mapy lesa*. Praha (ČZU v Praze), 1 atlas, 33 mapových listů.
- SOA Praha (2017a). Státní oblastní archiv v Praze – fond VS Krivoklát – inv. č. 9.
- SOA Praha (2017b). Státní oblastní archiv v Praze – fond VS Krivoklát – inv. č. 220.
- SOA Praha (2017c). Státní oblastní archiv v Praze – fond VS Krivoklát – inv. č. 398.
- ŠVESTKA, M. (1998). Ohlédnutí za gradacemi bekyně mnišky. *Lesnická práce*, 77, 12, s. 452-454.
- ŠVESTKA, M. (1999). Bekyně mniška. *Lesnická práce*, 78, 11 (příloha).

Summary

Maps of deer-parks – specialized forestry maps and their changes in the course of time

Forestry maps serve as an eloquent testimony to the way forests were managed in the past centuries and are a rich source of information about the conditions and development of individual forest stands. Forestry maps can be seen as valuable graphic work and the data they provide us with are very often not to be found anywhere else because inventories of forest assets were frequently very general and related to larger areas (hunting grounds, forester's districts, etc.). However, forestry maps did not only serve as graphic representations of forest assets for the purpose of property revisions, they were also used on daily basis by forestry personnel. With the gradually rising demands on forestry management, forestry maps were becoming more and more elaborate, providing more detailed information about forest stands. As a result, specialized forestry maps that cannot be fully understood without professional training developed.

This article follows the development of these maps in the area of the former large Wallenstein deer-park in the Krivoklát region. From a historical point of view, this territory represents one of the most prominent hunting localities in our country; consequently, the maps depicting this area provide us with valuable information on the development of forestry and game management in the past centuries.

Fig. 1 The site plan of the Krivoklát and Krušovice manors with the estates Nižbor and Všetaty (SOA Praha, 2017a)

Fig. 2 The plan of Obora ground (SOA Praha, 2017b)

Fig. 3 Prototypon – engraving depicting the hunt for Empress Elizabeth of Kristina (RAV, no. 3420, sign. II-18/I, no. 45, also the Strahov library, sign. h F I 29/16; Prototypon oder Eigentliche Beschreibung des [...] Elisabethae von seiner Excellenz [...] Graffen von Waldstein [...] auf der Herrschaft Pürglitz und in dasselbigen Wild-Bahn-Revier der heiligen Elisabethae [...] praesentirten Hirschen-Schiessens) (Hrbek, 2011)

Fig. 4 The old map of nun moth damage in forest district of St. Elizabeth dated 1918-1922 (SOA Praha, 2017c)

Fig. 5 The sketch of the forest railway (marked with the black dashed line) in forest district of St. Elizabeth from the diary of Adolf Böhm (Böhm, 1938)

Prijaté do redakcie: 30. októbra 2017

Zaradené do tlače: december 2017